

(در يك وهله معادل ۲۰۰ لیره تریاك بسرقت رفته) و در اواخر سپتامبر نظر با اهمیت اوضاع شیراز و احاطه کامل پلتيك ظلمانی ایلیمائی من هم روش تجسار ایرانی اینجارا تعقیب نموده و سفارش نمودم به تجارتخانه های خودمان در بوشهر دستور العمل داده شود که حمل مال التجاره را موقوف بدارند .

در جاده شمالی تقریباً در عرض ۱۰ هفته يك قافله بسیار زیادی تهیه شده و در غره سپتامبر از طریق سرحد برای اصفهان حرکت نموده و بعد از پرداخت مبلغ گزاف به مستحفظین قشقائی سالمناً اصفهان رسیدند از آن تاریخ بواسطه کوچ نمودن ایلات از بیلاق جاده شمالی هم بکلی مسدود الصور شده و جاده خط تلگراف محلی مغشوش بوده که قوافل جرئت حرکت از شیراز را نموده اند

این رویه اوضاع بالاخره منجر به يك سرقت عمده در حدود شمالی فارس شد که در ۱۲ اکتبر يك قافله که مرکب از ۷۰۰ قاطر حامل شمع و تریاك متعلق بآباء انکلیس از اصفهان بشیراز بوده چنانچه تا حال مکشوف گردیده باسارقین که کلوئی مصادف شده و اموال مزبور را بکلی سرقت نموده اند

در همان ایام میس رس يك خانم دکتر انکلیسی را که بستگی به هیچ هیئت مذهبی یا غیره ندارد و بالشخصه کار میکند تحت نموده تمام دارائی او را سرقت نموده کشتک بسیار باورده سرو پای برهنه او را رها نمودند که مجبوراً پیاده خود را به آباد رسانیده . هنوز خانم

مزبور در آنجا منتظر موقعی است که امنیت در جاده حاصل بشود و شیراز بیاید و چون تمام آلات و ادویه او را سرقت نموده‌اند متأسفانه نمیتواند در هانجام مشغول طبابت بشود.

چند روز بعد نزدیک همان نقطه یک دسته سرباز ایرانی که ۳۰۰ نفر بودند از بقیه قشون سیار فارس که بی‌واجب و نیمه برهنه از شیراز حرکت نموده بودند با حملات سارقین مصادف شده و بنا به خبریکه بمن رسیده ۱۰ نفر مقتول و ۲۰ نفر از آنها مجروح شده‌اند بعقیده من در این دو فتره حملات مشهود میگردد که درجه سببیت و بی‌روائی این ایللیان حالا بجه پایه رسیده است.

در موضوع خانم رس شغل او یک نوع پیشه است که تا حال همیشه در تمام نقاط این مملکت یک تذکره عبور بقاعده بوده قشون دولتی هم که در عرض سنوات ماضیه همیشه بحدی مفلوک بوده‌اند که واجب‌الرغایه بودند خصوصاً در مقابل سارقین مسلح و مکمل این بچاره‌های بی‌اسلحه و ملبوس نوعاً باید حقیر شمرده بشوند و صرف نظر از آنها بشود.

وضع شیراز بخوی است که بهیچوجه اطمینان بخش نیست وضع طرق و شوارع هم که بیش از هر وقت منقلب و معشوش است کلیه هرج و مرج عمومی در تمام این خطه بدرجه رسیده که نمیتوان در طهران آنرا مطرح نمود بی‌اعتنائی کلیه دوائر مرکزی و نماینده‌های آنها که من در راپورت سابق خودم شرح کشافی نقل

نموده‌ام پیوسته در تزیید است خصوصاً بعد از حوادث جدیده تلفات در شیراز در عرض منازعهٔ تابستان ماضی بنا به روایات موقه به ۴۶۰ نفر رسیده در عرض ماه ژوئیه و او و سیتامبر متجاوز از ۴۰۰ زخم کلوله و ۳۰۰ جراحت از غیر کلوله را دکترو ووات و معاونش عمل نموده‌اند که در اغلب اوقات فرصت معالجهٔ آنها را نداشتند .

يك همچو تلفاتیرا که اگر حافظهٔ من باشد دو برابر تلفات در تمام جدال سنهٔ ۱۹۰۹ در طهران و اطراف آن است و نتایج سوئی که از آن حادث شده و اوضاع فارس را دیگر گون نموده اقدامات خیلی مجدانه و کافی باید علاج بنماید

يك مسئلهٔ دیگر که عقاید محلی متوجه بآن است و خیلی اهمیت بان قرار میدهند این است که این بمباردمان بی‌اثری که در شیراز شد ابهت حکومت مرکزی و عقاید کهنه پرستی را که ایلیاتیسان بقوای دوات و توپخانهٔ او داشتند و بکنوع تهدیدی در اذهان آنها بود بکلی معدوم نمود از طرف دیگر بواسطهٔ مقدار کثیری غله که در مزارع و قراه غارت و تلف شده و کشت و زرع نشدن در محال بیلاقی بواسطهٔ شدت برودت هوا در زمستان ماضی احتمال کلی می‌رود که عنقریب بروز قحطی بشود .

باضافهٔ مسئلهٔ پولی جالب اهمیت شده ۸۰ هزار تومانی که از فوریهٔ گذشته دائماً اظهار میشد که حکومت مرکزی برای مخارج یکسالهٔ

اول ژاندارمه ژنرال مالتا فرستاده است هنوز بشیراز ترسیده و ۵۰ هزار تومانیکه قبل از خروج قوام الملک از قونسولخانه وعده دادند برای نگاهداری يك عده سواریکه خیلی لازم بود پردازند هنوز صحت حاصل نموده و يك عده قبیلی قشون منظم که هنوز عزیمت نموده اند نه ماه جیره و مواجب طلبکار هستند

پس از سه ماه اغتشاش کامل که دولت ایران هیچ اقدامی در جلوگیری از آن نموده اند ظاهراً بالاخره رایشان بر این قرار گرفته که علاء الدوله و ضیغ الدوله را بفارس بفرستند آنهم نه قبل از تجربات دیگر در اوایل ماه ژوئن ماضی من اظهار عقیده نمودم که يك همچو اقدامی احتمال کفی دارد اسباب امیدواری به بهبودی اوضاع بشود در آنوقت همه نوع امیدی بود که يك همچو تغییری را بدون اشکالات بتوان مجری داشت کایه اهالی باستانی صواله الدوله واقوامش از قدیم الایم علاء الدوله را بعد از ظل السلطان اول شخص شناخته اند که بتواند از عهده حکومت فارس برآید آنوقت ضیغ الدوله در اصفهان بود و طوایف قشقاییهم خیلی نزدیک و اگر بخاطر بیاوریم بچه نوع وجد و اشتیاقی در زمان تعیین ظفر السلطنه يك سال قبل بحکومت آنها دور (ضیغ الدوله) جمع شده بودند هیچ جای شبهه باقی نمی ماند که بایک تفویت اسمی دولت ایران او میتواند تمام ایل احاطه و استیلا حاصل نموده و اشخاص را که مقتضی میدانست نه کلانتری آنها بگمارد حالا بکلی مسئله برخلاف است و برای او

خیلی مشکل است که بتواند نزدیک ایل هم برسد شاید تا دو ماه بعد از انفصال صولة الدوله هم نتواند مقامات جزء را که حالا اشخاص برای آن مقامات تعیین شده در تحت سلطه خود بیاورد بعلاوه ممکن است اغلب از کلانتران مخالف میل او باشند و مدعی او آنها را کاشته باشد که هزار نوع تحریکات بنداو نموده و طبقات ایل را بضیم بشورانند یا وجود این اگر چه نمیتوان انتظار داشت که این عمل حالا آن اثری را داشته باشد که قبل از بروز اغتشاش عمومی میداشت معذک اسباب امیدواری همت نه اولا بواسطه خروج موقتی صوله الدوله از میدان بلتیک فارس. یک نتیجه حاصل بشود که من آن را یک نوع عطیه آسمانی غیر محدودی میدانم در عرض ۱۸ ماهه ماضی هم من وهم قایم مقام سابق من برای این قصور دلایل کافی داریم که منشأ عمده اغتشاش و کشورش در فارس صولة الدوله بوده و شدت طمع و خودپسندی او باعث تهدیدات بسیار شده و اطمینانها و خودستائیهای مکرر او بدولت انگلیس برای تجارت ما بکلی بی مغز و لغو بوده در عرض واقعات تابستان ماضی این مفهومات کاملاً درک شده که متدرجاً در حدود یاغیگری علنی بنزد دولت برآمد و دهات را بکلی غارت نمود و سواران او خودسرانه سیجهای تلگراف را مقطوع نمودند از طرف دیگر اصراری دارند که صولة الدوله برای تجارت انگلیس مساعدت دارد و انفصال او باعث افتتاح طرق اتساع نفوذ بختیاری در خند فارس و عربستان خواهد شد که چند

مطلوب نیست. اولاً عقیده شخصی من بر این است که هر رئیسی که کمترین تسلط را به قشقائی داشته باشد میتواند بطریق اکل امنیت را در راه بوشهر مستقر بدارد (بجز در مقابل حملات شدید بویراحمدها که غالباً در اوایل زمستان واقع میشود و با بودن صولة الدولة هم چندان تفاوتی با سابق نداشته) بدون لزوم هیچنوع تحریفی در حمل و نقل یا امورات پلتیکی که ایلخانی سابقی در مراقبت آن خود را مستغنی میدانست.

و نیز لازم است ذکر کنیم که در بابت اموال مسروقه در ایام مسئولیت او هیچ مبلغ معتناسبی متناسباً از بابت غرامت آنها بتوسط او وصول نشده. يك نکته قابل اندک دیگر مهم هست که يك فقره سرقتی که امسال تابستان در راه سرحد اتفاق افتاده که بکلی در خاک قشقائی بود سرقت يك جعبه ۱۵۰۰ تومانی پول بانک شاهنشاهی بود که در چند صد ذرع فاصله از چادر خود صولة الدولة سرقت نمودند.

میشأ اعتبارات او بمنزله يك حافظ تجارت بودن ظاهراً از این رو است که رئیس قشقائی و مستحفظ طرق در عوض حفظ تجارت بیشتر در صد درآمدش تجارت بود که بعنوان سد نمودن طرق حمل و نقل تجار را تهدید نموده و پلتیکا و نقداً از آنها انتفاع حاصل می نمود. در خصوص این مسئله که انفصال صولة الدولة باعث تولید عداوتی بین علاء الدولة و ضیغ الدولة و قوام الملک با قشقائی و تشدید منافع بختیاری خواهد شد از آنچه من از امورات ایلخانی فارس درک

نموده ام این مبنا که يك عداوت طایفه بین بختیاری (که نمایندۀ آنها در فارس قوامیها هستند) و قشقائی موجود است بکلی بی اساس است تا اندازه که برهن معلوم شده يك عده همین از خوانین بختیاری بی شک عداوت و مخالفت شخصی با صولة الدوله دارند این عداوت که هیچوجه مستور نیست ظاهراً جدیدالبناست و مورد تعجب نیست که بختیاریان با اعتباراتی که در مؤسسه نیکوی مشروطه بودن دارا هستند باید باینک همسایه خودشان که مؤسس يك حکومت دیکتاتوری در فارس شده مخالف باشند فقدان عداوت واقعی بین طوایف بعقیده من مسلم است و محتاج بحث نیست چونکه در عرض چند ماهه ماضی که قشقائیان در حدود بیلابی خود متوقف بودند هیچوجه در صدد این بر نیامدند که بخاک بختیاری دست بردی زنند در صورتیکه هر کس میدانند بواسطه اعزام مردان جنسی بختیاری بطرف شمال چندین ماه خاك آنها بی مستحفظ مانده بود اختلافات بین قوامیها و قشقائیهم بیشتر عداوت شخصی است که فقط از زمان صولة الدوله ظاهر شده . علاوه قوام الملک شخصاً با هر سه برادر صولة الدوله که ضمیم الدوله و صولة السلطنه و علی خان حشمة السلطان هستند کمال دوستی را دارد بهمچنین با اغلبی از خوانین پیشقدم آنها از قبیل محمد علی خان کشکولی و احمدخان بلوکی و قشقائیان کایه هیچ چیز بجز دوستی و روابط حسنه با طوایف حسنه نداشتند بنا بر این معلوم میشود باوجود يك ایامخانی که مرکز

همسایه‌های خود را بصریق صلح آمیز و مسالمت دعوت نموده باید همچو انتظاری هم باشد بدبختانه باهم خوردگی و انقلاب جدید همه طبقات در فارس کسی نباید همچو امیدی را داشته باشد که اینطور نتیجه حاصل بشود خسارت‌های فوق العاده که در شیراز در عرض این جدال وارد شده احتمال کلی دارد بحدی تولید عداوت و انتقامانه نموده باشد که اثرات آن سالها در میان طوایف باقی بماند ضمناً در آیه نفوذ حکومت مرکزی همچو اثری را نخواهد داشت که یک رئیس بتواند ایلات را بحد کافی در تحت اطاعت خود بیاورد خصوصاً مادامیکه خوانین جزء مساعده نمودند که سلطه شخصی تاجه پایه و مایه خواهد رسید بسهولت زیر بار انقیاد و اطاعت رئیس دیگری نخواهند رفت

از قرار اطلاعاتیکه من در ضمن حوادث واقعه در اینجا در عرض ۶ ماهه منقضی حاصل نموده‌ام محل شبهه باقی نمی‌ماند که ایران بدون تقویت نمی‌تواند موفقانه اینطور اوضاعی را که در فارس با اهمیت حالیه است بطریق آگلی اصلاح بنماید کسی نمی‌تواند بسهولت از خاطر محو بنماید که در یک سال قبل دولت ایران در جواب دولت انگلیس در باب نامنی طرق جنوب ایران باچه حسدائی در شیپورها نواخت که نظام السلطنه و ژنرال مالنا و اردوی سیار فارس بفوریت بشیراز فرستاده شد حکمران آنها بعد از آنکه این خطه را دچار قتل و غارت و هرج و مرج عمومی نمود که چند ماه است شغل من روایت

وقایع آن است حالا مقام خود را رها نموده و سرگردان است از ژاندارم جنرال مالتا که بواسطه اغتشاش و خرابی وضع مأمورین محلی تا حال یکنفر بوجود نیامده و ظاهراً همه چیز را فراموش نموده هزار نفر قشونیکه در فبرواری گذشته در اینجا برقرار شد بکلی معدوم شدند و کلیه منحصراً به ۳۰۰ نفر اشخاص مندرس شدند که هنوز بمطالبه حقوق ۹ ماهه خود باقی هستند و از توپهای مرسوله با قشون سیار يك عماده را که سارقین بهارو گرفته و مابقی اثرات آتشبار خود را در شیراز بروز دادند همچو معلوم می شود که تمام این تدارکات برای این بود که يك قسمت منظم این خطه را منقلب و باقی را ویران نمایند تقریباً در تمام قراء واقعه دردشتهای خرم اطراف شیراز یا حاصل را غارت نموده یا یا اعمال نموده اند و تنها منشأ خیالیات مشهوده دولت ایران بیشتر از هر وقت باعث بدبختی و فلاکت شده با بی قاعدگی و رنجش زیادتر از این رو آنچه در اوضاع فارس دقت بشود هیچ نلامتی دیده نمی شود که بتوان تصور نمود دولت ایران حالا از سال قبل بیدارتر شده و ملتنت مسئولیتهای خود گردیده و دلیلی هم در ضمن نیست که اگر در صدد اصلاحات برآیند مجدداً همان نتیجه سابق را نخواهد بخشید و کماکان منجر به يك عاقبت وخیمی نخواهد شد درخاتمۀ این مشروحه بی ترتیب جسارۀ خاطر محترم را باین نکته معذوف میدارم که مستحفظین سواره و پیاده (از سواره ۲۵ و

پیاده نظام ۷۹) ماهور اینجا در عرض ۵ ماهه تحصن قوام الملک در قونسولخانه در محاسن خده متگذاری خود فرو گذار نموده اند در عرض این مدت احتیاط فوق العاده لازم بوده و مستحفظین مزبور با کمال شوق و لیاقت به کشیک دائمی قیام نموده اند که خیلی بیش از اندازه قانونی آنها بوده من نیز مختصاً اظهار کمال تشکر را از مستراسمیت همون ریاست تلگرافخانه هند و اروپ می نمایم هم از بابت مساعدتهای پر قیمت او بمن در مسئله ایلات که از تجربیات ۲۰ ساله او درین آنها من استفاده کامل نمودم و هم از بابت مساعدت او بر ارسال بسیاری از مکاتبات محرمانه من در مواقعی که من سخت گرفتار کثرت مشغله بوده ام من نیز جسارت نموده و خاطر عالی را از وضع خدمتگذاری قابل تحسین میرزا فضل الله خان منشی قونسولگری مستحضر میدارم که اگر چه مستخدم دائمی دولت نیست و اسماً روزی ۴ ساعت با استخدام قونسولگری پذیرفته شده ولی تقریباً تمام وقت خودش را آزادانه و صمیمانه مصروف داشته که در عرض مدتیکه قوام الملک در اینجا بود و کارهای ایرانی فوری پیدا میشد من او را لازم داشتم همیشه حاضر باشد و در مواقع مختلف بدولت انگلیس خدمات نمایان نموده و امتحانات کامل از قدوایت خودش داده که من نمی توانم از تمجید آن صرف نظر بنمایم

(امضاء) ج ج ناکس

(غلطنامه جلد چهارم کتاب آبی)

صفحه	سطر	غلط	صحیح
۲	۵	نشانش	شانس
۴	۳	ثبط	ثبت
۴	۸	اورا	ازرا
۵	۴	نشان	شان
۹	۵	اقدامات	اقدامات
۹	۱۵	ویلن	ویلسن
۱۰	۱۱	اپرون	ایرون
۱۱	۲	اخطار	اخطار را
۱۱	۲	۲	ک
۱۲	۲۰	تریب	تریب را
۱۵	۱۱	باغشاش	باغشاشی
۲۵	۸	شنیده	شده
۲۵	۸	کو کو تزوف	کو کو تزوف
۲۷	۱۳	نرسد	نرسید
۲۸	۷	ژندار صری	ژاندار صری
۲۸	۱۶	ندارد	ندارند
۳۲	۴	وتلفاتها	تلفظیها
۳۲	۱۲	تحمّل	با تحمل
۳۲	۱۳	بانها	با آنها
۳۲	۱۴	برانگیرند	برانگیرانید

صفحه	سطر	غلط	صحیح
۸۴	۱	روس	روسی
۸۵	۵	روس	روسی
۹۵	۴	احراز	اعزاز
۹۵	۵	نماید	نماید
۹۵	۱۵	نماید	نمایند
۹۷	۹	نمایند	نمایندگان
۱۰۰	۹	انگلیس	انگلیسی
۱۰۰	۱۴	مشهور	مشهود
۱۰۶	۱۳	بنمایید	بنمایند
۱۰۶	۱۶	نمایند	بنمایند
۱۱۱	۱۱	حبط	خبط
۱۱۱	۵	ترد	طرد
۱۱۱	۱۷	بطرف دهید برانت	بطرف دهید برانت
۱۱۲	۴	یکی	یکی
۱۱۲	۱۹	ترد	طرد
۱۱۳	۳	خوده	خود
۱۱۴	۴	باز	از
۱۱۵	۷	واتر	دواتر
۱۱۸	۴	دولتی	دولت
۱۱۹	۱۵	نه	به
۱۲۱	۱۱	وکلاس	دکلاس

صفحه	سطر	غلط	صحیح
۱۲۲	۱۵	بکلی تاخیر	تاخیر را بکلی
۱۲۳	۱۳	ترد	طرد
۱۳۱	۱۵	متروود	مغزود
۱۳۸	۸	پاچین	بچان
۱۴۰	۹		نمره ۱۳۳
۱۴۰	۱۸	روس	روسی
۱۴۱	۱۶	تقای	تقاضای
۱۴۲	۱۵	که دولت	که دو دولت
۱۴۲	۱۷	اینها	انها
۱۴۶	۳	که جنرال	که راپورت جنرال
۱۴۸	۱۹	روس	روسی
۱۵۷	۲۰	خطوط	بخطوط
۱۶۳	۳	تیند	تینا
۱۶۴	۱۷	لهذا محترماً	لهذا باید محترماً
۱۶۵	۱۷	که در ورود	که ورود
۱۶۶	۱۶	انکلیس	ایران
۱۷۲	۱۷	بجرو	بجرد
۱۸۸	۱۶	روس	روسی
۱۹۰	۳	داد و باو	داد باو
۱۹۰	۵	ترمیه	توضیه
۱۹۵	۱۳	معاندات	معاند

صفحه	سطر	نامل	مجموع
۲۰۱	۱۵	شدند	شدند نه ۱۱۰۰
۲۰۳	۱۸	شخص	شخصی
۲۱۱	۱۹	علناً	عیناً
۲۱۵	۲	تحمل	تأمل
۲۱۶	۲	پیشناد	پیشنهاد
۲۱۶	۱۲	است سو تفاهم	است باعث سو تفاهم
۲۱۶	۱۲	همکاران خود	همکاران او
۲۱۸	۴	بابت	باب
۲۲۲	۱	روس	روسی
۲۲۳	۱	رای داد	رای دادند
۲۲۵	۱۷	دام	دارم
۲۲۵	۱۹	فقره که سایر	فقره سایر
۲۲۸	۶	استغنا	استثنا
۲۲۹	۱۴	در طبع نخواهد داشت	نخواهد داشت
۲۴۲	۴	منافع	منافی
۲۶۵	۱۳	قرارداری	قراردادی
۲۸۰	۱۸	ملو	تلو
۲۸۲	۱۲	ممتحن	مستحسن
۲۸۳	۲	تغییر آمیز	تغییر آمیز
۲۹۲	۹	خارجہ مارا	خارجہ را
۲۹۷	۱	روس	روسی

صفحه	سطر	غاصد	صحیح
۲۹۸	۱۶	نمایندن	نمایندگان
۳۰۰	۱۱	۱۰۰۰۰ پول	۱۰۰۰۰ تومان پول
۳۰۳	۱	معدوم	معدوم
۳۰۷	۸	نمایند	نمایند
۳۰۸	۱۴	دارید	دارند
۳۰۹	۷	بشود همچو	بشود و همچو
۳۰۹	۱۵	انکه	انچه
۳۲۰	۵	نمایند	نمایند
۳۲۹	۱۷	روابط کابینه	روابط با کابینه
۳۳۵	۴	تکثیر	تکثیر
۳۳۵	۹	(کار پیشه)	(گاو پیشه)
۳۳۹	۱۰	مترود	مطرود
۳۴۱	۱۸	وباینکه	وبالینکه
۳۴۵	۶	هیکات	هیکاک
۳۴۷	۷	قونسول	قونسول انکلیس
۳۵۶	۱۹	خود مال التجاره	خود و مال التجاره
۳۵۸	۵	نمود	نموده
۳۶۱	۱۱	دار الحکمه	دار الحکومه
۳۶۲	۵	روس	روسی
۳۶۶	۶	بتوانم	میتوانم
۳۷۰	۴	انتظام الممالک را بحکومت	انتظام الممالک بحکومت

صفحه	سطر	غلط	صحیح
۳۷۰	۹	که هم	هم که
۳۷۴	۹	متعلقات	متعلقان
۳۷۴	۱۰	بشود او موافقت	بشود موافقت
۳۸۰	۵	مطبوع شده	مطبوع واقع شده
۳۸۲	۱۴	محرمانه	محرمانه
۳۸۴	۱۶	آخر	بجز
۳۸۸	۹	ویان	ویلسن
۳۸۸	۱۱	شیراز اورا لخت	شیراز لخت
۳۹۲	۱۴	یران	ایران
۳۹۵	۱۴	بدولت خود	بدولت و خود
۳۹۸	۳	خیش	خشت
۳۹۸	۹	بی کابلانه	بی باکانه
۴۰۰	۱۰	پیشه است	پیشه ایست
۴۰۸	۹	ردر	برای

محل فروش

چارسو کوچك دالان سرای حاجی ملا علی حجرتہ جناب حاجی
محمد ابراہیم تاجر کاشانی هر ده جلد يك جلد علاوه
تقدیم میشود